

اصول و مبانی نظام تربیتی اسلام

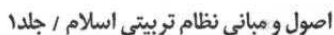
جلد ۱

نگاهی به مسائل تربیت

نویسنده:

دکتر علی قائمی امیری

اصول و مبانی نظام تربیت اسلام / جلد ۱

نگاهی به مسأله تربیت

نویسنده: دکتر علی قائمی امیری

شابک دورہ: ۹۷۸-۶۲۲-۲۳۱-۲۲۷-۵	شابک جلد: ۹۷۸-۶۲۲-۲۳۱-۲۲۶-۸
صفحه آرا: مجید رفیعی	میدان ناشر: اندیشه
قیمت: ۵۰,۰۰۰ ریال	شمارگان: ۱۰۰۰
تلفن انتشارات: ۰۲۱۶۶۰۱۴۷۹۷ - ۰۲۱۶۶۰۱۴۴۸ - ۰۹۱۲۵۱۲۰۰۶۷	نویت چاپ: اول - ۱۳۹۹

همه ی حقوق مادی و معنوی این اثر برای مولف محفوظ است.

تکثیر و انتشار این اثر به هر صورت، از جمله بازنویسی، فتوکپی، ضبط الکترونیکی و ذخیره در سیستم های پایایی و پخش، بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از مولف به هر شکلی ممنوع است. این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مولفان، مصنفان و هنرمندان ایران» قرار دارد.

فهرست مطالب

پیشگفتار ^۱ (بخیزه های تألیف).....	۹
بخش ۱- کلیات، بیان، ساله.....	۱۹
فصل ۱- معنی و مفهوم معنی.....	۲۰
فصل ۲: معنی و مفهوم اصلا.....	۲۶
فصل ۳- معنی و مفهوم نظام.....	۳۷
فصل ۴- معنی و مفهوم تربیت.....	۴۶
فصل ۵- معنی و مفهوم اسلام.....	۵۱
بخش ۲- تربیت و مفاهیم مشابه.....	۵۶
فصل ۶- تربیت و ادب.....	۵۷
فصل ۷- تربیت و تعلیم.....	۶۴
فصل ۸- تربیت و تزکیه.....	۷۱
فصل ۹- تربیت و اخلاق.....	۷۹
فصل ۱۰- تربیت و فلسفه.....	۸۷
فصل ۱۱- تربیت و رشد.....	۹۹
فصل ۱۲- تربیت و عادت.....	۱۰۳
بخش ۳- اهمیت و توان تربیت.....	۹۰۱
فصل ۱۳- اهمیت تربیت.....	۱۱۰
فصل ۱۴- قدرت و نفوذ تربیت.....	۱۱۸
فصل ۱۵- ضرورت ها برای تربیت انسان.....	۱۲۶

فصل ۱۶- کاربرد تربیت.....	۱۳۴
فصل ۱۷- خطرات مسامحه در تربیت.....	۱۴۱
بخش ۴- روش کار و منابع	۱۴۷
فصل ۱۸- شیوه کار و نگارش.....	۱۴۸
فصل ۱۹- منابع پژوهش.....	۱۵۳
فصل ۲۰- تنگناها و محدودیت‌ها.....	۱۵۷
فصل ۲۱- اعتذار و سپاس.....	۱۶۰
بخش ۵- متون ادبیات تربیت	۱۶۴
مدخل بر بخش قسمت دوم، ساله.....	۱۶۵
فصل ۲۲- باز هم، راهمیت تربیت.....	۱۶۵
فصل ۲۳- تعریف‌های تربیت.....	۱۶۹
فصل ۲۴- ریشه‌یابی لغوی.....	۱۷۳
بخش ۶- دامنه و ادامه بحث تربیت	۱۸۳
فصل ۲۵- تربیت از دید مکاتب و فلسفه.....	۱۸۴
فصل ۲۶- تربیت از دید علوم روز.....	۱۹۱
فصل ۲۷- تربیت از نظر علمای قدیم و جدید.....	۱۹۵
بخش ۷- در بررسی تربیت و مباحث آن	۲۰۲
فصل ۲۸- برخی از ویژگی‌های تربیت.....	۲۰۳
فصل ۲۹- در عرصه فراگیری و اجرا.....	۲۰۹
فصل ۳۰- ماهیت تربیت.....	۲۱۴
فصل ۳۱- در بعد تحول‌آفرینی و هنری تربیت.....	۲۲۴
فصل ۳۲- سخنی در علمیت تربیت.....	۲۳۱
فصل ۳۳- تربیت در رابطه با امور و واقعیت‌ها.....	۲۴۱
بخش ۸- مفاهیمی از تربیت و رابطه آن با علوم و معارف	۲۴۸
فصل ۳۴- مفاهیمی از واژه تربیت.....	۲۴۹
فصل ۳۵- علوم پایه‌ای در تربیت.....	۲۵۵
فصل ۳۶- تربیت و معارف بشری.....	۲۶۶
بخش ۹- فصول عمده تربیت	۲۷۳

فصل ۳۷- معرفی دیدگاه‌ها و نقطه‌نظرات.....	۲۷۴
فصل ۳۸- مباحث دیدگاه و نقطه‌نظرها.....	۲۸۱
فصل ۳۹- اهداف و مقاصد تربیت.....	۲۸۷
فصل ۴۰- محتوای تربیت.....	۲۹۱
فصل ۴۱- مراحل تربیت.....	۲۹۵
فصل ۴۲- مبحث روش‌ها در تربیت.....	۲۹۹
فصل ۴۳- مدرسه و معلم.....	۳۰۴
فصل ۴۴- سنجش و امتحان در تربیت.....	۳۰۹
فصل ۵- مدیریت و اجرا.....	۳۱۵
فصل ۱۰- دوره تربیت.....	۳۲۰
بخش ۱۰- دامنه پایه‌های تربیت.....	۳۲۵
فصل ۴۷- فلسفه تربیت.....	۳۲۶
فصل ۴۸- روان‌شناسی تربیت.....	۳۳۳
فصل ۴۹- جامعه‌شناسی تربیت.....	۳۳۸
فصل ۵۰- تاریخ و تربیت.....	۳۴۵
فصل ۵۱- مدیریت تربیت.....	۳۴۹
فصل ۵۲- حکمت تربیت.....	۳۵۴
فصل ۵۳- زیست‌شناسی تربیت.....	۳۶۰
فصل ۵۴- اقتصاد تربیت.....	۳۶۷
فصل ۵۵- تعلیم و تربیت تطبیقی.....	۳۷۳
فصل ۵۶- جغرافیای تربیت.....	۳۷۹
فصل ۵۷- آموزش برنامه‌ای.....	۳۸۳
بخش ۱۱- صورت‌های تربیت و آینده آن.....	۳۸۸
فصل ۵۸- در مبحث صورت‌های تربیت.....	۳۸۹
فصل ۵۹- آینده و امکان تربیت.....	۳۹۳
فصل ۶۰- دید و منظر اسلام.....	۳۹۷

پیشگفتار (انگیزه های تألیف)

مقدمه

در آغاز می‌خواهم انگیزه های تألیف را برشماریم و از سرگذشت بروز انگیزه و جرقه های تصمیم ساز یاد کنیم. به منجر به برقراری پیمان با خداوند و آغاز تلاشی بس عظیم و دامنه دار شد. البته بعدها در ادامه راه علمی، انجیرهای جنبی دیگری هم پدید آمده اند که ما را در تألیف اثر جدی تر ساخته اند و ما آن موارد را نیز به همراه فایده و ضرورت های تألیف، (در دنیای امروز) متذکر شده ایم.

نگارنده این اثر فردی است که عمری را (بنظر خدا) در راه خدمت به اسلام و اعتلای دین گذرانده و بدون هیچگونه فخر فروشی و یا داشتن دعوی کبراف تنها براین ادعا پامی فشارد که دوستدار دین و خواستار اعتلای «کلمه ی الله» است. دوستداران این دوست دارد و گسترش و نشر اسلام در جای جای جهان برای او نشاط آفرین است.

چه بسیارند وسوسه هایی که زمینه ساز لغزش ها و انحرافات دینی و عقیدی می شوند و ممکن است کار آدمی را به کبر و کفر بکشانند. خواستم خالصانه عرض کنم انتخاب شغل معلمی و کار در عرصه تربیت برای من یک وظیفه رغبت آفرین تلقی می شد و با قصدی الهی و نیتی نسبتاً خالص وارد این حیطة شده و هرگز پشیمانی و یا حسرت گزینش شغل دیگر را نداشته ام.

جرقه‌ای تصمیم‌ساز

در دوران تحصیل در دوره دکتری در دانشگاه سوربن (پاریس) روزی برای مطالعه و استخراج مطالب از منابع مربوطه به مرکز علمی و فرهنگی یونسکو رفتم. در آنجا نام کتابی را روی تابلو نصب کرده بودند که با خطی بسیار درشت در آن آمده بود:

تربیتی بدون مرز (une education sans Limite).

دیدن این عنوان، نگارنده را در جای خود متوقف کرد و اشک حسرت و تأثر را بر دیدگان او جاری ساخت. زیرا این اندیشه در ذهنش زنده شد که مدعی این نام و عنوان، اسلام است و این آئین الهی است که با دوری نهان شمولی و خاتمیت می‌تواند نظام تربیتی بدون مرزی را به جهانیان عرضه کند. پس ریشه مزبور سخن از چه دارد؟

بر اساس نام و نشان کتاب به جستجو پرداخته و آن کتاب را یافتم. کتابی بود جیبی، از مجموعه چه می‌دانم (que sais-je) چاپ و نشر دانشگاه پاریس (PUF)، در شرح و توصیف نظام تربیتی کشور نوپک لوئیزا بورگ که در مدنیت صنعتی در غرب سرآمد است. در واقع این کتاب مدعی آن بود که سیستم تربیت این کشور می‌تواند برای دیگر مناطق جهان قابل اجرا و موجد خرد و سعادت و نعمت باشد.

پیمانی با خداوند

در همان حال تأثر عمیق، از خدا خواستم به من عمری، و در پی آن تعقیق عنایت فرماید تا بتوانم نظام تربیتی اسلام را به رشته تحریر کشیده و نشان دهم که تربیت بدون مرز درخور این مکتب الهی و آسمانی است. این درخواست و تصمیم زمانی برای من اتفاق افتاد که هنوز دوره دکتری‌ام به پایان نرسیده و از رساله‌ی آن دفاع نکرده بودم.

شب هنگام این احساس به من دست داد که خدای را برای اجابت درخواست من عنایتی است. شور و شوقی عظیم به من دست داد که کارم را از همان شب آغاز کنم و به موازات آن به تنظیم و تدوین رساله دکتری بپردازم. این کار از سال ۱۳۵۲ و در پاریس شروع شد.

دوره تحصیل پایان یافت. به ایران برگشتم آن شور و شوق را در خود وافر یافتم و تا امروز که

دهه‌هایی از آن می‌گذرد آن را هم چنان در درون خود زنده می‌بینم اگر بگویم زنده ماندن من برای تحقق آن خواسته است سخن گزافی نگفتم و رغبت به این امر گاهی شوق به استراحت و خواب را در من تحت تأثیر قرار داده و کاهش می‌دهد. خدای را شکر!

انگیزه‌های جنبی بعدی

پیروزی انقلاب اسلامی (۱۳۵۷) از مهمترین رخدادهای تاریخ حیات ملت ایران بود و وظایف و مسئولیت جدیدی را برای خواستاران نشر اسلام عرضه می‌کرد. کار و اشتغال جدید و فراوان و پرمنا، نرم به تکمیل چنین مجموعه‌ای را برایم الزام‌آورتر می‌نمود. ضمن رسیدگی به وظایف جدید تداوم این تلاش هم به موازات مدنظر قرار گرفت. تا حدی که در دوران نمایندگی خبرنگاران اول قانون اساسی، و در این نمایندگی مجلس اول از هر فرصتی استفاده شده و به تکمیل این کار و فیش‌برداری‌های نرم اقدام شده انگیزه‌های جدید، این تلاش را جدی‌تر کرد از جمله این انگیزه‌ها به موارد زیر می‌توان اشاره کرد:

۱- توجه به ضرورت‌های انقلاب در پیروزی انقلاب، اسلامی مرا این باور و عقیده بود و هست که انقلاب برای تداوم حیات و می‌داند از خود نیازمند به تربیت است. بویژه که نام و عنوان اسلام را به دنبال دارد. به گفته عالمی هر گروه سیاسی یا مذهبی پس از رسیدن به حاکمیت، برای بدست گرفتن سرنوشت هر ملتی، فراوان برنامه تربیت خود را تغییر داده و مقاصد و آمال خود را به وسیله‌ی آن تجدید نماید (را. نر. ج ۵)؛ در غیر این صورت انقلاب پس از چند صباحی صورت مسخ شده‌ای به خود گرسنه و یک هواوی خود را از دست خواهد داد. از این رو رسول گرامی اسلام همانند همه‌ی پیامبران نخست خود را با تربیت همراه کرده بود.

بدین صورت جامعه جدید ایران را نیاز به منبع و محتوایی بود که از آن بهره گیرند و خط آینده تربیت را ترسیم کنند. نگارنده در هنگامه شروع انقلاب، و نیز پس از پیروزی بارها این سخن را به گوش بزرگان خوانده است و خود دست‌اندرکار تهیه طرحی در این زمینه شده و آن را عرضه کرده است.